

عنوان نشست: چالش‌های پیش روی روش‌شناسی مطالعات برنامه درسی در ایران

واحد برگزار کننده نشست:	گروه مطالعات برنامه درسی
مسئول نشست:	دکتر مصطفی قادری (عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
تاریخ برگزاری نشست:	۱۴۰۱/۰۸/۲۳
اعضای هیأت علمی:	دکتر حسن ملکی (عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)، دکتر محمود مهر محمدی (عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر جواد حاتمی (عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر کامبیز پوشنه (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز)
نمایندگان دستگاه‌های اجرایی مرتبط:	دکتر حیدر تورانی (عضو هیأت علمی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش و مدیر گروه مبانی برنامه درسی)، دکتر خالق نژاد (عضو هیأت علمی گروه مبانی برنامه درسی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش)
مسأله محوری نشست:	روش‌شناسی مطالعات برنامه درسی در ایران دچار چه مسائلی است؟
سازمان‌های هدف توصیه سیاستی:	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

چکیده مباحث طرح‌شده (مقدمه، چالش‌ها و مشکلات پیش رو):

بسیاری از تحقیقات برنامه درسی در ایران دچار چالش‌های روش‌شناسی هستند. پژوهش‌ها و طرح‌های انجام گرفته در آموزش و پرورش، مقالات منتشر شده در مجلات تخصصی برنامه درسی و نیز رساله‌های دکتری حاکی از مشکلات روش‌شناسی متعددی هستند. روش‌شناسی‌های غیر مرتبط، عدم تسلط دانشجویان و اساتید بر روش‌شناسی‌ها، خلط مبحث روش‌شناسی تحقیق و روش تحقیق، کاربرد روش‌های پژوهش بر اساس عادت یا رونویسی، عدم تناسب مسئله‌های پژوهشی و روش‌شناسی‌ها، نپرداختن به روش‌های جدید و عدم تکرار روش‌شناسی یا استفاده مداوم از یک روش خاص طبق عادات پژوهشگران که از آن به وابستگی به یک روش خاص پژوهشی یاد می‌شود، از جمله چالش‌های پیش روی پژوهش‌های برنامه درسی ایران محسوب می‌شوند. در این نشست که با همکاری گروه

فصل دوم : توصیه‌های سیاستی نشست‌ها به تفکیک ... ۱۶۰

مطالعات برنامه درسی و پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش برگزار شد، چالش‌های پیش روی مطالعات برنامه درسی در ایران بررسی و راهکارهایی برای آن پیشنهاد گردید.

مشکلات اصلی

۱- روش‌شناسی‌های تکراری مانند استفاده روتین و یا رونویسی دانشجویان از کتاب‌ها یا تحقیقات قبلی

۲- فقدان کثرت روش‌شناسی به طوری که چند روش کیفی خاص مانند تحلیل محتوا، تحقیقات مروری مانند سنتز پژوهی و گراند تئوری جزو تحقیقات کیفی غالب هستند. در بخش کمی نیز تحقیقات نظرسنجی یا پیمایشی در رأس روش‌شناسی‌های مورد استفاده قرار دارند.

۳- عدم تسلط و اعمال سلیقه در روش‌شناسی‌ها

۴- رابطه مسئله‌های تکراری و روش‌شناسی‌های نامرتبط، تکرار مسئله در رساله‌های دکترای مطالعات برنامه درسی به ویژه کاربرد چهار سؤال تایلری

۵- فقدان سیاست‌گذاری گروه‌های آموزشی برنامه درسی، انجمن‌ها و مجلات تخصصی این رشته در زمینه روش‌شناسی مطالعات برنامه درسی در آینده

۶- کلیشه‌ای شدن و کاربرد روش‌های تحقیق در جایگاه نامناسب

۷- رکود خلاقیت در پژوهش برنامه درسی

۸- فقدان روایت‌های شخصی، اتوبیوگرافی و دغدغه‌های ویژه و تخصصی در بین پژوهشگران رشته

۹- فقدان تفاوت بین روش تحقیق و روش‌شناسی تحقیق و عدم تسلط روی روش‌شناسی به عنوان فهم کلیدی و عمیق روش تحقیق

۱۰- فقدان دغدغه شخصی یا دغدغه اجتماعی در پژوهش‌ها

۱۱- عدم تسلط و تخصص بر روش‌شناسی‌های پژوهش برنامه درسی

۱۲- محدود کردن و ساده‌سازی روش‌شناسی پژوهش برنامه درسی به مراحل پژوهش

۱۳- عدم توجه به مثلثی تحت عنوان روش‌شناسی، بیوگرافی پژوهشگر، مسئله پژوهشی

توصیه‌های راهبردی

- ۱- از روش‌شناسی‌های متکثرتری مانند قوم‌نگاری، روایت‌نگاری، مطالعه موردی و غیره برای پژوهش‌های برنامه‌درسی استفاده شود.
- ۲- مجلات علمی پژوهشی تخصصی و گروه‌های آموزشی مطالعات برنامه‌درسی موضوعات جدید پژوهشی و روش‌شناسی‌های جدید را در دستور کار خود قرار دهند.
- ۳- پیوندها و رابطه‌های بین مسئله‌شناسی، روش‌شناسی و بیوگرافی پژوهشی را به عنوان موضوعی مهم در گروه‌های برنامه‌درسی مدنظر قرار دهند.
- ۴- تسلط بر روش‌شناسی‌های نوین و مبانی معرفت‌شناسی پژوهش‌های جدید مورد توجه قرار گیرد.
- ۵- مطالعات روش‌شناسی از حرکت از روش تحقیق به روش‌شناسی و درک مبانی معرفت‌شناسی روش‌های تحقیق متمایل شود.
- ۶- گفتمان‌های پژوهشی در طرح‌های پژوهشی و رساله‌ها مورد تأکید قرار گیرد.
- ۷- بر رویکردهای نوین پژوهشی مانند فرامطالعه و تحقیقات فراکیفی تأکید شود.
- ۸- پژوهش‌های تحلیل گفتمان و پژوهش نظریه‌ای تقویت شوند.
- ۹- نظام سیاست‌گذاری روش‌شناسی پژوهش برنامه‌درسی توسط انجمن مطالعات برنامه‌درسی ایران تدوین شود.
- ۱۰- ترویج کثرت روش‌شناختی در پژوهش برنامه‌درسی
- ۱۱- مبانی معرفت‌شناسی روش‌شناسی‌ها ترویج شود.

پیگیری راهبردها بر حسب سطوح اثرگذار:

سطح انجمن‌های حرفه‌ای:

- ۱- مشخص ساختن سیاست‌های روش‌شناسی پژوهش برنامه‌درسی
- ۲- معرفی روش‌شناسی‌های جدید و کاربردی متناسب با موضوع رشته

فصل دوم: توصیه‌های سیاستی نشست‌ها به تفکیک ... ۱۶۲

۳- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای آشنایی اساتید و دانشجویان با روش‌های جدید تحقیق

۴- همکاری با گروه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های مربوطه برای توسعه دانش روش‌شناسی

سطح پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش:

۱- آشنایی پژوهشگران و اعضای هیأت علمی با چالش‌های روش‌شناسی موجود

۲- اتخاذ، اجرا و ارزیابی سیاست‌های کلان روش‌شناسی پژوهش برنامه درسی با استفاده از مطالعات بین‌المللی و آینده‌پژوهی

۳- ترویج کثرت‌گرایی در روش‌شناسی‌های پژوهش برنامه درسی

سطح گروه‌های آموزشی برنامه درسی:

۱- تجدید نظر در سرفصل درس روش‌های تحقیق در مطالعات برنامه درسی

۲- توجه به آموزش روش‌شناسی و مبانی معرفت‌شناسی روش‌های پژوهشی در کنار روش تحقیق

۳- تدوین سیاست‌های گروه آموزشی برنامه درسی در رابطه با روش‌شناسی‌های مرسوم

۴- گسترش مطالعات بین‌المللی و استفاده از تجارب سایر دانشگاه‌های داخلی و خارجی در زمینه روش‌شناسی‌های جدید و کاربردی در رشته مطالعات برنامه درسی

۵- توجه به روش‌شناسی‌های جدید مانند فرامطالعه، تحلیل گفتمان و رویکردهای فراقیفی در مطالعات برنامه درسی

۶- برگزاری کارگاه‌های روش‌شناسی برای دانشجویان ارشد و دکتری

۷- رعایت تکثر روش‌شناختی با استناد به بیوگرافی پژوهشگر و مسئله‌های اجتماعی

۸- برقراری پیوندها و رابطه بین مسئله‌شناسی و روش‌شناسی

۹- تسلط اساتید رشته بر روش‌شناسی مطالعات برنامه درسی

۱۰- حرکت از روش تحقیق به روش‌شناسی و درک مبانی معرفت‌شناسی روش‌های پژوهش در برنامه درسی